

Sunday Chabura

**חמץ שעבר עליו
את הפסח**

**Where to buy and where not
to buy!!**

מראה מקומות

(א) מתנ' פסחים כ"ח. חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה ושל ישראל אסור בהנאה שנאמר לא יראה לך שאור. והנה מסקנת סוגיא דגמ' הוא שאיסור זו של חמץ שעבר עליו את הפסח הוא רק מדרבנן, ופרש"י ד"ה משום שכונת המשנה הוא שקנסו משום דעבר עליה איסור דבל יראה.

(ב) ר"ן י"ט. ד"ה וקנסא דאמרינן כתב שאע"פ שהקנס אינו רק למי שעבר אלא שאסור לכולי עלמא (דהיינו שהחמץ נחשב לחתיכת איסור)

(ג) רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"א ה"ד חידש עוד, שהקנס של חמץ שעבר עליו את הפסח הוא אפילו אם עבר בשוגג או באונס. והגם שכתב רש"י שהקנס הוא משום שעבר בבל יראה, ובאונס רחמנא פטריה, אפשר לפרש באחד מב' דרכים. א' מ"מ עבר בבל יראה במידה מסוימת, אלא דרחמנא פטריה. ב' שקנסו על כל חמץ שעבר עליו את הפסח (ברשותו של ישראל) אפילו אם לא עבר עליו.

(ד) שו"ע או"ח סימן תמ"ח סעיף ד' פסק כהנ"ל שחמץ שעבר עליו את הפסח אסור אפילו אם עבר בשוגג או באונס.

והנה ענין זה נוגע הרבה בזמנינו במה שקונים מחנויות אחר הפסח

(ה) מעשה רב (להגר"א) אות ק"פ לא סמך על מכירת חמץ שעושים היום שסבר הגר"א שזה הוא כהערמה עיון שיודע הגוי ששעתו לחזור ולקנותו מיד אחר הפסח. ומשו"ה כתב באות קפ"א שאסור לקנות שום חמץ של ישראל שסמכו על מכירתו לגוי לזמן.

מיהו מנהגינו ע"פ הרבה מגדולי אחרונים הוא למכור את החמץ. ואפילו מי שמחמיר שלא למכור חמץ גמור, היינו לגבי האיסור של בל יראה, אבל לגבי הקנס של חמץ שעבר עליו את הפסח, הרבה מקילין לסמוך על המכירה

(ו) שו"ת אגרות משה או"ח ח"ד סימן צ"ה כתב שאין להחמיר שלא לקנות חמץ מישראל אחר הפסח.

ולענין קנייה מחנויות שאינם שומר תורה ומצוות, ואפילו אם עושין שם מכירת חמץ הם עדיין פתוח במשך ימי הפסח כרגיל ומוכרים חמץ כרגיל. ועוד שמביאין עוד חמץ באמצע החג שאינו נכלל במכירה...

(ח) עיין שו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סימן צ"א כתב שמה שמוכר החנוני חמץ בפסח אי"ז ביטול על המכירה, אלא שהוא כגזלן וממילא יש למכור החמץ של אותם חנויות קודם פסח. מיהו כתב שבדאי מה שמביאין לתוך החנות בתוך הפסח אינו נכלל במכירתו. ולכן אחר הפסח צריך לברר איזה חמץ נמצא בחנות

To have a proper understanding of the practical applications of this Chabura, it is necessary to hear or watch the Chabura. www.sundaychabura.com

על אכילתו אלא בשם
ה' כמה חלוקין על
כל יראה וכל ימצא

ג * חמץ של ישראל * שעבר עליו הפסח (ז) אסור (ז) בהנאה * 'אפילו (ח) הניחו שוגג (ט) או אנוס (י) * 'ואם מכרו או נתנו (יא) לאינו יהודי (כ) [ג] (יב) 'שמחוץ לבית קודם הפסח אף על פי ה'אש' כפי' דפסחים ו' כ"י מדברי סנהדרין

שערי תשובה

ולא נא לשלול עד אחר הפסח והורה שהוא אסור בהנאה ע"ש כך הועתק לי משמו וגוף התשובה לא ראיתי ואפשר דמיירי נענין שהמחלץ היה עדיין ראוי לאכילה דל"כ הו"ל נוקשה דק"ל כ"ס חמ"ז דשרי וע"ש ס"ק מ"ו: [ג] שמחוץ. עשה"ט ועיין בשו"ת בית אפרים סימן ל"ו אחד

מביא לבית ישראל למכור או להפקידו אלא אז נריך הישראל לומר אם אינו חייב בחזירותו דין אלא שידוע שאינו יהודי אלס וכפשוטו לשלם ג"כ אסור כמש"ל סי' ת"ס. ח"י: (ז) בהנאה. דקנסוהו הואיל ועבר על צ"י עסי' תמ"ז סי' כ"ב [ואפי' לאחרים אסור פ"ח ועיין סימן תמ"ט]: (ח) שמחוץ. אורחא דמילתא נקט ה"ה אפי'

ביאור הלכה

ע"ש: * חמץ של ישראל. ובגלל חמץ ועבר עליו הפסח אם מותר החמץ לגבול עיין געוזה מה"ק או"ס סימן כ' שז"ד להיתר והאחרונים חולקים עליו וכדבריהם מוטל ציטור ה' ציטור חמץ דף קכ"ה וברמב"ן פ' כל שעה וברמב"ם ובהר"ם חלואה שם שכולס נסבו מסוגיא דהגול לאיסור אטלי עלמא וכבר יש מן האחרונים שהעירו מדברי הרמב"ן הג"ל מיהו גבול עכו"ם חמץ של ישראל ועבר עליו הפסח מנצד צ"ר להסיר והעמיקו בפמ"ג וכו"כ מהר"ט אלא"ה: *

* שעבר עליו הפסח. ובספק חמץ שעבר עליו הפסח יתבאר דינו לקמן סימן תמ"ט: * אפילו הניחו שוגג או אנוס. עיין במ"ב המהמר סתם ולא פירש אי מיירי שמחמת שוגג או אונס לא יעבר וגם לא צ"ל ומש"ה אסור אלא אם כן ש"ל אף שלא דבק מחמת אונס מותר כיון שעכ"פ קיים עיקר הדין מדאורייתא או אפילו צ"ע וכו"ל מלכוד מחמת אונס נמי אסור ונתלקו בה האחרונים עיין לקמן סעיף ה' לענין צ"ל לדעת המחמירים שם בדק וצ"ע ומלא אחר הפסח כ"ש הכא שלא דבק כלל אף שהיה אטם על זה אף לדעת המחמירים שם בדק וצ"ע י"ל דה"ה הכא אף שלא דבק מ"מ כיון שהיה אטם מה לא גרע מדבק וצ"ע ומלא אחר הפסח וכן מטאור בת' מורה השלמים ובא"ר ועיין בת' רעק"א סי' כ"ג ולדינא כבר כתבנו בסעיף ה' לסמוך אמקילין בהנאה במקום הפסד מרובה וה"ה הכא ועיין בספר שדי חמד שהאריך מאד בפירוש דייני אלו. ודע עוד דהאחרונים העמיקו תשובתו רד"י צעזבא דלתמו נכרים המשרפים גרמים של ישראל חטים של בעל הרחיים כדי שיהיו מוכנים לטחינה למחרת הפסח ופסק דמותר לפרנס עם חטים אחרים ולטחון הכל ומוכרו לישראל ופ"ח חמה ע"ז דאפי' גלג נתקעו לפסק המהמר כפי' חס"י דלמילניהו ענייניהו אסורי עכ"פ מעשה י"ש לאסור לטחון צ"ע וכו' לפי שאין מצטלן איסור לכתחלה והשיב עליו בספר מטה יהודה דכיון דכו"ט אחרון אין איסורו אלא מדרגת וגם למיתה דחטים אינה אסורה מעיקר הדין אלא מחמת מנהג כדלקמן סי' מג"ג ס"ה אין לאסור מה משום מצטלן איסור לכתחלה ומפסיק עוד דלא הותר הרד"י אלא למכור לאחר אלא לדדיה נוסיה עכ"פ אסור דע"פ צ"ל איסור לכתחלה וכדק"ל צ"ע מצטלן איסור דלסור לדדיה ע"ש ואלו מלאט תשובה זו ברד"י סי' א"ף ע"ז ועמיקנה ככאן בשלימות דכפי הנראה לא ראו שניהם בגוף התשובה. ח"ל שם אחר שכתב לשון השאלה והתירי מתמה טעמים חדא שהביאו לי מהפטה צמאלי יו"ט וראיתי אופה שהיא יבשה ולא הגיעה ליד חיתון ולא ליד בקוע ומו דהו ומן איסורו דרענן והו איסורא דרענן כמון דרענן ומו דטעמא דאיסורא משום קנסא והכא ליכא למקנסיה דאטם היה ואי משום דעבר אכל יראה וכל יתא לא יתא דהא צ"ע לא הו אפשר לנערו ואי משום דהו ליה לצטליה קודם שמחמץ הרי לדעוהו אין זה חמץ הלכך ליכא למקנסיה ומו כיון דלאחר זמנו אין איסורו אלא מדרגת מצטלן אופו צ"ע לכתחלה כקל שצ"ע דהיינו מרומה מו"ל דמצטלן אופו צ"ע לכתחלה ולפי הטעמים הללו התירתי לו לערעט מעט מעט עם שאר הפטה ולמוכרו אפילו היבא למטה יהודה לומר דלעזמו אסור ואינו כן: * ואם מכרו. עיין מ"ב שכתבנו ולפי שהעמיקו דבריו ולמוכרו לישראל והשמיעו חתם אפילו היבא למטה יהודה לומר דלעזמו אסור ואינו כן: * ואם מכרו. עיין מ"ב שכתבנו

שער הציון

(ח) פשוט: (ט) אחרונים: (י) מטה יהודה: (יא) גז"ש: (יב) ח"מ וכן מבורר בחידושי מהר"ם חלואה וכן מדויק לשון הרמב"ם ע"ש: (יג) ובאמת אפילו לדבריו יש כאן עדיין ס"ס שמא לא לתתו עד שנתחמץ ושמא הליחתה היה אחר הפסח גם יש לצדד ע"פ מה שכתב בית מאיר דבאונס דלא חוי ליה לאסוקי אדעתיה אין להחמיר ואפשר דגם הכא לא אסיק אדעתיה וע"כ נראה דבמקום שאין העכו"ם רוצין להחליף מותר הקמה גופא: (יד) אחרונים וה"ה בן מומרת אפילו אביו נכרי דולדה כמות כ"כ האחרונים² ועיין בפמ"ג: (טז) אחרונים:

איש מצליח

(סי' ח סוף אות טז). ע"ש. ואחמ"ר אין דבריו מחזוריים, והעיקר להקל בזה. ובפרט שדעת הרבה אחרונים להקל בחמץ שעשה"פ במקום אינס גמור. וכ"ש בזה. וכ"פ הפמ"ג באש"א (סי' תנ סוף סק"א). ומהיות טוב ירבה עליו חמץ אחר מותר, ואז יהיה הכל מותר בלי פקפוק: 4. וכן העלה בחזו"ע (עמ' עא) להקל בזה במקום הפסד מרובה. ע"ש: 5. אמת שכן עיקר ברעת הרד"י, כדמוכח מהא דמרמי לה לתרומת חו"ל דמותרת אף למבטל עצמו. אולם מה שדקדק הבאה"ל מלשון "אפילו", לא ידענו היכי משמע ליה. וצ"ע:

1. ולמעשה נראה שא"צ להחליף לפמ"ש בשעה"צ (ס"ק יג). ע"ש. ובפרט שא"צ בזה ספק ספיקא להתיר, וכמ"ש בחזון עובדיה (עמ' פ) דספק חמץ שעבר עליו הפסח מותר. ע"ש: 2. וס"מ באופן זה יש להתיר בדיעבד אם קנה ממנו חמץ אחר הפסח, ויש הפסד מרובה בדבר (ומש"ה). הובא בבה"ח אות סב: 3. ובמקור חיים (סק"ד) החמיר גם בזה, אולם נראה שהעיקר להקל בזה כדמוכח מר' הרמב"ן (פסחים לא): דהגולן הוא שעובר. ע"ש. ש"מ דבגולן גוי דלא עבר, שרי. שו"ר בשו"ת בית שלמה (סי' סב) שדקדק מדברי הרמב"ן להיפך. והובא בקצרה בשו"ת

(ד) **מכירה עולמית**. כתב השו"ע (סי' תמח ס"ג): ולא מכרו לו מתנה גמורה גמורה צלי שום תנאי, או שימכרנו לו מכירה גמורה בדבר מועט, אבל מתנה על מנת להחזיר לא מהני.

ובתב צניאור הגר"א: אבל מתנה [על מנת להחזיר לא], כפירוש הגהות מיימוני [הל' שבת פ"ו ב'] צתוספתא הג"ל [פסחים פ"ב ה"ו] "וצלצל [שיתנו לו צמנה גמורה]", ואע"ג דכל מקום מהני [מתנה על מנת להחזיר], משום חומרא דחמץ [לא מהני

קודם הלילה", מפסיק באמצע בתפילת מעריב ואינו חושש.

קעט

זמן אכילת חמץ מן הדין מחשבין מהנץ עד שקיעת החמה.

קפ

שלא למכור שום דבר חמץ כי אם (ד) מכירה עולמית.

מתנה על מנת להחזיר, הגהמ"י שם.

[ביאור הגר"א סי' תמח סק"י]

בענין חמץ הכלים

גם היה נזהר מלשתות בכלים חמוצים של ישראל אחר הפסח, מאחר שנמכר לנכרי קודם הפסח ואחר הפסח חזר וקנה מן הנכרי, ע"כ צריך להטבילם.³

[תוספת מעשה רב, מז]

אמר [הגר"ח מוואלאוין]:

אומרים בשם הגאון, ואני אמרתי כן מנערוני שצריך להטביל הכלים שמוכרים לנכרי עם החמץ.

[כתבי הצדיק רי"ז מסלנט עמ'

קי"ב]

מקורות וביאורים

וכו' ומיהו לכתחילה טוב ליהדר שלא לעסוק בשיחה בטלה עד שיגמור כל הבדיקה, כדי שישים אל לבו לבדוק בכל המקומות שמכניסין בו חמץ. ע"כ. וכ"כ השו"ע בסי' תל"ב ס"א דטוב ליהדר וכו', והט"ז שם בסק"ג הכריע כדברי ה"ש אומרים" שהביא הטור בבדיקת חמץ אף לאחר שהתחיל לבדוק אם מדבר באמצע הבדיקה הוא הפסק, אבל רבינו נהג להפסיק באמצע הבדיקה להתפלל ערבית ולא חשש להשיטות דהוי הפסק באמצע הבדיקה, וכן כתב בביאורו [שם סק"ו] דאין חשש הפסק באמצע הבדיקה, וכן אינו חושש שמשום הפסק לתפילה לא יבדוק בכל המקומות.

י. שיטת רבינו בענין חשבון שעות היום והלילה דמחשבין השעות מהנץ החמה עד השקיעה, ולא מעלות השחר עד צאת הכוכבים, מבואר באריכות בביאוריו לשו"ע א"ח סי' תנ"ט ס"ק ה', וסי' רס"א ס"ק ג' וי"ב, ושו"ע יו"ד סי' רס"ב ס"ק ט'.

יא. כוונתו דאין לתלות המכירה בשום תנאי עם הגוי, כמבואר בשו"ע סי' תמח ס"ד, וכן לא ימכרנו לזמן, ועי' במג"א [סי' תמח סק"ה] שכתב דיכול ליתן לגוי ולומר לו שיחזיר לאחר הפסח, ורק משום חומרא דחמץ אסור, ועי' בדגול מרבבה שביאר דעתו, ובביאור הלכה [סי' תמח ס"ג ד"ה לא מהני] כתב דלדעת הגר"א [ביו"ד סי' שה ס"ק יד] דמתנה לזמן לא הוי מתנה, אין מקום לדברי המג"א. וד"ש במעש"ד, דלא ימכור כי אם מכירה עולמית. וכן אין לתת או למכור לנכרי בתנאי על מנת להחזיר, אף דכלל מקום מהני, כאן משום חומרא דחמץ לא מהני, וכמ"ש השו"ע בסי' תמח ס"ג, [ועי' בליקוטי הגר"א].

יב. ומבואר שרבינו נהג למכור גם את הכלים, ולא רק את החמץ שבכלים, ולכן הוצרך להטביל את הכלים לאחר

ח. בליקוטי הגר"א מבואר דעת רבינו דס"ל כהראב"ד שתיקנו לבדוק קודם שמתחיל הלילה, והביא מקור לזה מהירושלמי, וכ"כ הב"ח, והמג"א [סי' תלא סק"א, ה], ולאפוקי מהפוסקים [הא"ר והח"י] דלא יתחיל לבדוק עד צאת הכוכבים, וע"כ כתב החק יעקב [שם סק"ה] דיתפלל ערבית תחילה משום דהוי תדיר, אבל לדעת רבינו דזמן הבדיקה הוא קודם צאת הכוכבים א"כ לא הגיע עדיין זמן ערבית, ומפסיק באמצע הבדיקה לתפילת ערבית כמבואר להלן, ועי' בליקוטי הגר"א מש"כ הרמ"מ משקלוב, ונראה מדבריו דאף אם לא התחיל לבדוק כדינו קודם הלילה מ"מ בודק קודם שיתפלל כיון דנתחייב בבדיקה קודם שנתחייב בערבית.

ט. הנה מה שהיה בודק קודם תפילת ערבית, היינו משום דס"ל דזמן הבדיקה הוא קודם זמן תפילת ערבית, כמבואר לעיל, ומ"מ כשהגיע זמן ערבית היה מפסיק את הבדיקה ומתפלל וחוזר לבדוק, ומש"כ "ואינו חושש", י"ל דכוונתו לאפוקי ממש"כ הב"ח [בסי' תלא] דיתפלל ערבית תחילה ואח"כ יבדוק משום דחיישינן שיטור בבדיקתו וישכח להתפלל, ורבינו היה בודק לפני ערבית, ולא היה חושש שישכח להתפלל ערבית, משום דס"ל דזמן הבדיקה הוא קודם שהגיע זמן ערבית, כדעת הראב"ד דזמן הבדיקה הוא קודם הלילה, וזמן ערבית הוא רק בצאת הכוכבים, וכמשנ"ת. ועוד י"ל דהנה הטור [בסי' תלב] כתב וז"ל: וכתב עוד א"א הרא"ש ז"ל יש אומרים שאין לבדוק לדבר עד שיגמור כל הבדיקה, ויש מוסיפין עוד לומר שאם סח בדברים שלא מעין הבדיקה שצריך לחזור ולברך, וכל זה אינו שוה לי אלא שיש ליהדר שלא לדבר בין הברכה לתחילת הבדיקה אבל משהתחיל לבדוק לא הוי שיחה הפסק

[ג] הדייזע וכו'. עיין שו"ע רבינו ז"ל או"ח סי' תמ"ב וס"ק כ"ט, [שכתב השו"ע שם בסי"א: עריכות שלשין בהם חמץ אין לסמוך על מה שרוחצין אותן בחמץ ומנקרין החמץ מהן, כי אי אפשר לנקרן שלא ישאר בין הכל כזית והכלי מצרפו, וצריך ליתנו במתנה לנכרי עד אחר הפסח או לטוחן בטיט, וה"ה לבצע שבכלי נסרים שאינו יכול להוציאו. וכתב הרמ"א: וטוב לעשות כן בכלים שמניחין בהן קמח כל

השנה, וכן בכלים שמניחים בהם פת כל השנה. ובביאור רבינו שם, האריך להוכיח כשיטות הראשונים המחמירים בצירוף כלי, ובסי' תנ"א ס"ק נ"ב [על מה שכתב הרמ"א שם בסי"ז והמנהג שלא להשתמש בפסח בעריכות ודפין שלשין עליהם כל השנה אפילו ע"י הגעלה וכן עיקר. כתב רבינו בביאורו שם עיין ט"ז

קפא

(ה) אחר הפסח אין ליקח מן השוק מה שאופין מקמח של ישראל ומשמרים, וי"ש ושכר של ישראל, כי המכירה גרועה, על כן לא יקנה רק שיהא משל נכרי, או הקמח של ישראל אם אינה לתותה"י, וי"ש ושכר של ישראל לא ישתה עד שיעשה מחדש"י.

(ה) אחר הפסח וכו'. וכן היה נמנע מלאכול מצה שאינו מן המשומר לאחר הפסח מפני חשש שעבר עליו הפסח"י. [תוספת מעשה רב, מח]

קפב

[ג] הדייזע"י צריך גם כן למוכרה לנכרי, ולא מהני הדחה רק כשיפריד כל דף בפני עצמו וידיח היטב.

קפג

מותר לחלוב בהמות של אינו יהודי בפסח ואפילו מאכילה חמץ"י.

מקורות וביאורים

יד. ובכתבי הצדיק ר' יוסף זונדל מסלנט עמ' קי"ג כתב וז"ל: [הגר"ח] לא רצה לקנות יי"ש אפילו בשבט מפני שיצטרך למכור בחמץ. ובא בחלום למהרי"צ למה אינו נוהר מחמץ שעבר עליו הפסח, עכ"ל. ועיי' במילואים.

טו. הוא הכלי שעושים בו לחם. טז. לאפוקי מהסוכרים להחמיר שלא לחלוב בהמה האוכלת חמץ, [ועיי' במשנ"ב סי' תמח ס"ק לג שהביא הרעות בזה], ועיי' בנשמת אדם [הלכות פסח שאלה ט'] שכתב וז"ל: שאלה, אם יש איזו חומרא להתמיר שלא לאכול חלב בפסח מבהמות שאוכלות חמץ. תשובה: אני לא ראיתי שום דבר בזה באיזה ראשון או אחרון, אך שמעתי שמקור חומרא זו היא ממה שכתב המגן אברהם בסי' תמ"ה סק"ה דזה וזה גורם אסור בפסח, וא"כ חלב נמי הוי עכ"פ זה וזה גורם ואסור. אך ג"ל דזה אינו, דזה דוקא לענין שבח עצים כמש"כ הט"ז ביו"ד סי' קמ"ב [סק"ד וס"ק ט"ז] אבל לכו"ע בזה וזה גורם מותר בשאר דברים שאינו בעין כדאיחא ביו"ד שם סעיף י"א, ועיי"ש עוד בנשמת אדם שהאריך לבאר ההיתר. יז. משום דבמצה שאינה משומרת יש חשש חימוץ כמבואר להלן סי' קפו, ע"ש.

הפסח, אבל בשו"ת חתם סופר או"ח סי' ק"ט כתב וז"ל: אמנם לשון נוסחא הנ"ל שהעתיק מעלתו שמכר לו המטלטלים שיש לו בתורים הידועים לא הכנתי, וכי לא הזכיר בשטר שם חמץ כלל רק מטלטלים ומכר לו גם הכלים שהחמץ בתוכו, וזה לא יתכן כלל, דא"כ כל כלי מתכת צריכים טבילה אחר הפסח כשיתזור הישראל ויקנה מחגי, ומפני כן בנוסחא שטר מכירת חמץ שלשון המפורסם בידי חלמידינו כתבנו ע"פ מ"ו הגאון מהר" נחן אדלר וצ"ל, שאינו מוכר אלא החמץ הנדבק בדופני הכלים ולא הכלים עצמם, אבל למכור מטלטלים ושלא להזכיר חמץ כלל לא שמענו מעולם, עכ"ד החת"ס. אבל מנהג רבינו מבואר כאן שמכר גם את הכלים.

יג. פי' דבקמח לתות יש לחוש שהחמץ, ועיי' במשנ"ב סי' תנ"ג ס"ק כ"ז שהביא דעות אחרונים וכל מה שהחמירו בקמח שבא מחיטה לתותה, היינו רק לאיסור אכילה והנאה בפסח, אבל מותר להשתותו בפסח, אכן ממנהג רבינו המובא במעש"י מבואר דס"ל דגם אסור להשתותו, וכ"כ החיי אדם [כלל קכ"ו, ג], וע"כ אסור לאחר הפסח כדן חמץ שעבר עליו הפסח.

אוצר החכמה

בהקונטרס שיוצא לפעמים מהישיבה בי"ס תורה והוראה (ונעתק בסימן הבא), שהעיקר לדינא לענין האיסור בל יראה ועשה דתשבתו שהוא רק על הגברא דאם הוא במדינה שעדיין לא הגיע זמן האיסור לא שייך עליו שום איסורים וחובים אבל לענין איסור הנאה יש להתמיר גם על מקום החמץ, והטעם הוא דכמו דמשמע דגם חמץ של קטן ואף של חרש וכוטה נאסרו בהנאה אף שהם לא עברו על איסורין אף אחר הפסח שהאיסור הוא משום קנס דלא שייך לקנוס להם דבהכרח הוא משום לא פלוג שא"כ גם בהגברא שלא חל עליו עדיין חיוב משום שהיה במדינה שזמן הפסח מתחיל באיחור איזה שעות גמי הוא בכלל זה ובשעת הבעור ובימי הפסח שאמר רבה בב"ק דף צ"ח ע"ב שהכל מצויים עליו לבערו משמע דגם מדאורייתא איכא חיוב שלא יניחו חמץ לא רק בשביל שלא יעבור עליו בעל החמץ על האיסור דלא מצינו זה בשאר איסורים וגם לא משמע שיהיה בזה חלוק בין בני חיובא לחש"ו שלא בני חיובא נינהו, שא"כ גם חמץ דגברא זה כיון שנמצא במקום שכבר הגיע זמן האיסור נאסר.

ולכן למעשה כיון שכתר"ה הוא בא"י ימסור בא"י החמץ ע"י מה שיעשה שליח לרב העוסק בזה למכור החמץ לנכרי דהא הוא קודם זמן האיסור, אבל יאמר בפירוש להרב השליח שאינו עושהו לשליח לקנות בחזרה את החמץ אחר הפסח עד אחר שיעברו ימי הפסח באמעריקא, וממילא אף שהרב יקנה מהנכרי תיכף אחת"פ דבא"י לא יקנה כתר"ה ויהיה של הרב וכשיבא כתר"ה בחזרה יוכל לקנות מן הרב.

והנני ידידו מוקירו,

משה פיינשטיין

סימן צה

בעניין מכירת חמץ

אדר תשכ"ח

לרב אחד

הנה בדבר שאלתך אין סברא להחמיר אחר הפסח שלא לאכול חמץ שמכר חנוני ישראל לנכרי במכירת חמץ כנהוג שמה לא היתה המכירה בלב גמור, משום שהוא דברים שבלב שאינם דברים, ואנן סהדי ליכא אף בפרשעים וכ"ש בסתם בני אדם דמה שיכולים לתקן שלא יעברו איסור הרי יש אדרבא חזקה דלא שביק היתרא ואכלי איסורא כדאמר רבא בחולין דף ד' ע"א. ואף אם נימא שבוה"ו ליכא חזקה מ"מ אנן סהדי לא הוי וכמילא אף אם לא היה בלב גמור הוא דברים שבלב שאינו כלום לבטל המכירה.

ובענין היוצא מביתו קודם ל' יום לפסח ואין דעתו לחזור בתוך הפסח ויש לו חמץ ידוע בביתו אף שנחלקו בזה הפוסקים ע"י מ"ב סי' תל"ו אות ה' אם צריך לבער מכל מקום בלא זה יצטרך למכור חמצו, דהא יהיו אסורין בהנאה כדאיתא ברמ"א שם שאוצר חטים שיש בקרקעית הבור חטים מחומצים אף שאין זקוק לבער וסגי בבטול יהיה אסור ליהנות מאותן חטים כשיפנה האוצר בחמץ ידוע עיי"ש משום שאפשר נחזיקו לחזור ולזכות בהם אחר הפסח, עיין בח"י ס"ק ח' ובמ"ב ס"ק י"ז, וכ"ש בהלך בשיירא ולא"י שודאי יבא ויזכה בה, שלכן אף להמקילין יצטרך למכור כדי שיהיו מותרין לו בהנאה.

ולגבי בן אמעריקא שחמצו שם והוא בא"י, הנה מעיקר הדין הכל הולך אחר החמץ ואסור לזכות בו עד עבור יו"ט אחרון של פסח באמעריקא שהוא כמו ז' שעות אחר א"י. אבל מ"מ בדיעבד אם זכה בו לאחר אחרון של פסח בא"י מותר בהנאה. וכן מסתבר אם הרב יקנה בחזרה כשכבר עבר יום ה' בנוא יורק שהוא רק מדרבנן מדין יו"ט שני, ואף אם יקנה הרב תיכף כשעבר יום ה' בארץ ישראל שבנוא יורק עדיין היא יום ה' דפסח מדאורייתא ויהי אסור, יש לדון להקל מכיון שנמצא עתה בא"י שנגמר גם לבן חו"ל יום ה' בשקיעה דא"י שמעיקר הדין אוליגן בתרי', רק שראוי להתמיר לילך גם אחר החמץ ואין להתמיר אחר הפסח שחמץ שיעבר עליו הפסח הוא מדרבנן.

ידידו המברכו.

משה פיינשטיין

סימן צו

קניית דברים חמוצים אחר הפסח מחנווני חשוד

י"ג סיון תשל"ט.

מע"כ ידידי הנכבד מאד לא ידעתי אכנהו אבל במהללו יהולל מוהר"ר יואל חנן יאנגער שליט"א.

הנה לקנות דברים חמוצים אחר שעבר הפסח מחנווני חשוד אחר שעבר זמן שיש כבר לאמוד שכבר נמכר החמץ שיהיה לו מקודם הפסח יש ודאי להתיר מדין ספק דרבנן שהוא לקולא, אבל כשהספק הוא מחמת שחנוני החשוד מכר חמצו קוה"פ לנכרי שאפשר שלא היה לו הרבה והוצרך לקנות בתוך הפסח חמץ אחר שלא היו בכלל שיש לחוש שמה יתן לו מאלו שקנה בתוך הפסח הנה אף שהוא ג"כ ספק דרבנן יש טעם גדול שיהא אסור לקנות ממנו, דהא חזינו דמחשוד

מהאיריין. ולכן דאי יש לסמוך ע"מ שכתבתי שלא מתבטל כשבכל יחזקאל הוא עומד מרובה.

סימן ז

בענין תל המתלקט

ובדבר שמד הרב ולא היה תל המתלקט מתוך ארבע באיזה מקומות אם כל מקום היה פחות מעשר אמות. תלוי אם הרוב הוא תל המתלקט מתוך ארבע אמות הוי עומד מרובה ואף במחצה על מחצה נמי יותר משום דפרץ כעומד מותר כ"ס. ואם מה שמתלקט מתוך יותר מארבע הוא מרובה הוי פרץ מרובה שאוסר. אבל יש לצרף גם המקום השהו שעשו בו צוה"ס להחשיבו סתום ולהיות אתו עומד מרובה דכיון שיש צוה"ס לא נחשב לאיר להחשיב פרץ מרובה. ואם יש במקום אחד שיש בו יותר מעשר אמות מה שמתלקט מיותר מד' אמות יש לאסור. ואם יש ספק הוא לקולא דהוא רק מדרבנן וכיון שקשה שם למדוד נחשב כא"א לברר.

ומה שציירת שיש מקום שהתל המתלקט עשרה טפחים הוא למטה אצל המים ויש מקום שמתלקט רחוק מן המים והמקום שביניהם אינו מתלקט לעשרה והוא יותר מעשר אמות מן הצד אף שהוא לצד אחר הוא פירצה שצריך לעשות שם צוה"ס דכתבת.

וקושייתך על מה שאמרתי שכשהוא איזה טפחים מתלקט בחשבון מתוך ארבע ואח"כ הוא בחשבון מתוך יותר שלא נחשב מחיצה ואח"כ עוד איזה טפחים מתוך ארבע שביחד הם עשרה טפחים שמצטרפין והוא מחיצה להתיר למעלה. שמ"מ הא מקום ההוא שבין שני המתלקטים מתוך חשבון ארבע הוא כרמלית והוי גפרץ לכרמלית וצריך גבוהה עשרה מהכרמלית דאי צדקת. אבל הא קושיתך הוא גם על כל תל המתלקט דג"כ יש להחשיב השפוע כרמלית. ומ"ס א"צ שום תיקון כדאינתא בשבת דף ק' ואיפסק בס"ס שס"ג דלא מצינו שיתחשב מקום פטור שיהיו רשאים לסלטל שם. ואף שיש טעם גדול לומר דכיון שליכא מקום ארבעה שהוא קרקע שוה נחשב כל מקום השפוע כליכא רוחב ד' טפחים שאינו כרמלית אלא מקום פטור ולכן א"צ תיקון כיון שפרץ למקום פטור. ואם נימא כן לא שייך זה כשיש קרקע שוה ד' טפחים שהוא כרמלית כקושיתך. אבל הא ווא חדוש גדול לומר שהוא

מקום פטור וא"כ יקשה גם התם. ונצטרך לומר דכיון דלא ניתא תשמישתיה אף שהוא כרמלית שם לא אסרו רה"י הפרץ לתוכו שיהיה אסור לסלטל גם בו כיון שלא מצוי שישתמשו שם שנגזור בשביל זה. ולפי"ז גם בהא שאמרתי ביש איזה טפחים במקום אחד ועוד איזה טפחים רחוק ממנו שביחד הם מחיצה עשרה. תליא אם הוא מקום שניתא תשמישתיה יש לאסור משום דהוא פרץ לכרמלית שדאי לתשמיש. ואם הוא מקום שלא ניתא תשמישתיה אף שאינו מצד השיפוע דהוא שיפוע בחשבון מתוך ה' אמות או שוה ממש אבל לא ניתא תשמישתיה מצד עצם המקום כהא דסי גייט אצל הים ברחוב מ"ו שמשלכים אבנים באופן שקשה מאד לילך שם עוד יותר משיפוע אפילו מתוך ג' נמי לא יאסר רה"י הפרץ לשם מאותו הטעם עצמו שלא מצוי שישתמשו שם שנגזור בשביל זה. וזה היה טעמי כיון שמחיצה הויא מצד הצדוף אף שרחוקין זמ"ז ורק בשביל מקום זה שהוא כרמלית היה לן לאסור כקושיתך וכיון שלא ניתא תשמישתיה אף שהוא מצד המקום יש לדמות כלא ניתא מצד השיפוע דכתבתי. ואף שלא מצינו סברא בדורה מ"מ יש לסמוך ע"ז כיון שהוא רק דרבנן ומסתבר הטעם. ואם אפשר לעשות צוה"ס במקום שיש עשר אמות יש לעשות לרוחא דמלתא אבל אם א"א יש להתיר בלא זה מטעם דכתבתי.

והנני אביך אוהבך בל"נ.

משה פיינשטיין

סימן זא

לבאר התועלת דמכירת חמץ של חנונים חשודים

ע"ה איד תש"כ.

מע"כ ידידי הרב הגאון מהר"ר דוד ראקמאן שליט"א.

הנה בדבר הערתו על מה שכתבתי בספרי אגרות משה או"ח בסי' קמ"ט שהחנונים המוכרים חמץ ע"י הרב כנהוג והחנוני חשוד שימכור מזה החמץ בפסח שמ"מ לא נבטלה המכירה אלא על מה שלקח עבר על ב"י שהוא כקונה מחדש או כגוף שהערה כתר"ה דמה גרויח מזה שנודקק לו. הנה לאלו שלוקחים ממנו אחר הפסח שלא יכשלו באיסור חמץ שעבר עליו הפסח דאי הוא ריח. וגם הוא ירויח שלא יעבור על

המכירה שאח"כ יכול הישראל להשתמש שם כשצריך לילך לשם לדברים שאינם חמץ שמונחים ג"כ שם שאותן הדברים לא נמכרו. וגם יש עוד הרבה קנינים. אך אם חושב הרב שיותר טוב שלא ימכור מצד איוה טעם ודאי הרשות ביד הרב לעשות כפי הבנתו בזה לשם שמים.

ידידו.

משה פיינשטיין

סימן צב

ברפואה שאולי יש חשש חמוץ לרפאות
ניתוח, וכלי מראבער ופקק של שר
להגעלה

יום א' ר' ניסן תש"כ.

מע"כ ידידי אהובי הרה"ג מהר"ר אפרים
גרינבלאט שליט"א.

הודעה

ובדבר הרפואה שאתה צריך ליקח גם בפסח ואתה חושש אולי יש שם איוה חשש חמץ הנה מכיון שהוא לרפאות הניתוח שעשו באבר פנימי פשוט שצריך ליקח אף אם היה ודאי חמץ ובעצם אף בלא סכנה אין חשש דכבר גבטל קודם הפסח משם אוכל, ואחשביה לא שייך בדבר שלוקח לרפואה דאף דברים מרים ומאוסים נוטלין לרפואה. ולכן אין לך מה לחשוש ותקח הרפואה כפי שאמר לך הרופא והשיית יתן שיהיה זה לרפואה.

ובדבר כלי מראבער אם מהני הגעלה. הנה הראבער שהוא מעץ מהני הגעלה ואף אם יש ספק מצד שיש שם גם איוה חומר כימי הוא ספק דרבנן שהי לקולא. אבל יש ראבער שאינו מעץ אלא מתערובות מינים כימיים שהוא דבר חדש שלא נמצא בדברי הקדמונים אין להתיר להגעילם.

ובדבר הפקק שהשתמשו בו לכסות פי בקבוק של שר אם מהני הגעלה. הנה אם הספק שלך הוא מצד החריפות של השכר דשמא אינו מועיל הגעלה כבית שאור וחרוסת להמגי' סימן תנ"א ס"ק ל"ג דלא מהני הגעלה אף ביטולין לנקיתו הרי מפורש בסעיף כ"א שאף חביות של חרס שנתנו ג'הם שכר שעורים מותרים בהגעלה או בעירוי ולא השיג הרמ"א כלום ומפורש בט"ז ס"ק כ"ב שהוא אף בהיו שם השכר הרבה ימים וכן הוא במ"ב ס"ק קט"ז אלמא דאין לשכר דין חריפות דבית שאור וחרוסת. ואם

בל יראה עד שיקח מהם ורק עד שיאכלם הקונה. כי מכירתו כיון שנאסר בהנאה כשלקח לא חלה והיא שלו אף אחר שלקח הקונה לביתו, אבל על הגשאים לא יעבור. ובלא זה הא יעבור על כל כוית בלאו וכשמכר לא יעבור אלא על הכויתים שקנה ולכן גם בשבילו מכיון שהוא רק מומר לתיאבון הא איכא תנאי דלא סברי הלעיטתו לרשע וימות בב"ק דף ס"ט, ואף לרשב"ג מסתבר דהוא רק שאינו מחוייב להטריח לציין שהוא ערלה בשביל הרשע אבל אם הרשע רוצה לתקן שלא יעבור איסורין הרבה אף שיודעין שיעבור על האיסורין במעט מהן גם רשב"ג יודה שכיון שהוא לתיאבון שחייבין להחיותו כדאיתא בגיטין דף מ"ז צריכין להודקק לו.

ואף שלענין מה שיחזור ויקח בתוך הפסח יהיה האיסור במעשה שיתחייב מלקות ובאם לא ימכור קודם הפסח לגברי יהיה בלא מעשה ונמצא שלענין המעט שיקח יותר היה טוב שלא ימכור כדי שתהיה עבירתו בלא מעשה שלא מתחייב מלקות. אינו כלום חזא דהא יעבור על הרבה שיעורים יותר ממה שיקנה, וריבוי הלאוין דבלא מעשה נגד המיעוט דבמעשה חמור אלו המרובין. ועיין בר"ן יומא דף פ"ג שלכן לגבי חולה חמור נבלה משבת דנהי דנבלה איסור לאו ושבת איסור סקילה איכא חומרא אחרינא לפי שהאוכלה עובר בלאו על כל זית וזית ושבת לא עבר אלא חד לאו, וכ"כ הוא הכא לענין חומר לאו שיש בו מעשה מאין בו מעשה שהוא רק בשיעורין שוין ולא כשהלאו שאין בו מעשה הוא בהרבה שיעורין יותר וגם בהרבה זמן יותר, שריבוי הלאוין ע"י ריבוי השיעורים והזמן חמור אף שאין בו מעשה מהמיעוט שבמעשה. וגם לא ברור לי שנחשב לאו שאין בו מעשה קיל מיש בו מעשה אלא לאו הניתק לעשה נחשב קלין ביומא דף פ"ו אך אולי גם לאו שאין בו מעשה יש לדמות לניתק לעשה משום שג"כ אינו לוקה עליו אבל אפשר יש לחלק. ונמצא שגם לו יש ריוח בזה שימכור חמצו.

אבל העיקר שצריך להודקק לזה הוא להציל אחרים שיקנו ממנו מאיסור חמץ שעבר עליו הפסח מרוב הדברים שיקנו ממנו. אבל אין ליתן לו כתב איך שמכר החמץ דהרי עכ"פ אסור לקנות ממנו שמא יתן לו מהדברים שקנה בתוך הפסח. וממילא לא יטעה שיותר לו גם למכור חמץ וגם הרב צריך לומר לו שאסור לקנות ולמכור חמץ בפסח.

ומצד הקנין לא חסר קנין חצר דהא משכירים המקומות שמונה שם החמץ והחמץ הוא סימן על המקום שקנה ולא מתבטל השכירות בזה שמשמש בהמקום גם הוא כי כן הותנה עם הנכרי בשטר